

14 nov. 2023 // 6.883 woorden

Jan C. Sluis: verzetsstrijder in de Biesbosch

(22-02-1924 Enkhuizen - 12-09-1990 Loma Linda Californië / USA)

door Paul, Marianne Sluis en Lucas van der Hoeven.

Jan C. Sluis tijdens zijn onderduiken in de Biesbosch (omstreeks 1944)¹

Jan C. Sluis werd in het voorjaar van 1943 opgeroepen voor de verplichte dwangarbeid in Duitsland. Zijn oudere broer Simon werkte destijds al voor het zaadbedrijf Gebroeders Sluis.² Simon had een persoonsbewijs waarop stond, dat hij voor de Voedselvoorziening werkte en dus een economisch vitaal beroep uitoefende. Op deze grond had hij vrijstelling van de Arbeitseinsatz (de gedwongen tewerkstelling in Duitsland) gekregen. Hun vader, Jacob Sluis, directeur van 'Gebroeders Sluis' in Enkhuizen probeerde via connecties met de Duitsers zijn zoon Jan te werk te laten stellen in een badplaats in de Beierse Alpen. Daar zou de berglucht zijn astma goed doen. In 1943 werd hij daartoe in Enkhuizen op de trein gezet.

Zijn zoon Paul Sluis kent de specifieke bestemming van zijn vaders transport niet. Maar op basis van wat Jan zelf later aan zijn dochter Marianne vertelde, herinnerde hij zich dat er tal van jonge Nederlandse mannen in die trein zaten. Hierdoor realiseerde hij zich dat die Beierse bestemming helemaal niet zo bijzonder was. Volgens zijn zoon Paul *“koesterde zijn vader al*

¹ <https://www.kamparchieven.nl> // Geef gevangenen een gezicht; foto J.C. Sluis op webpagina van KZ-Amersfoort

² Sluis, S.J.; *“Het Westfriese geslacht Sluis”*; Heiloo 1994; familieboek; ISBN 9064551901; p. 308.

langer ernstige bezwaren tegen het collaboreren met de Duitse bezetters, laat staan dat hij mee wilde werken aan hun oorlogsinspanningen. Hij meende dat het ondersteunen van de Duitse oorlogsinspanningen de kans zou toenemen dat zijn oudere halfbroer Joost, die naar Groot-Brittannië was uitgeweken, gewond zou kunnen raken of zelfs zou kunnen worden gedood". Joost was als vliegenier-in-opleiding aan het 320ste Squadron van de RAF toegevoegd. Op 24 juni 1944 was hij als bemanningslid betrokken bij het bombardement op Chateau d'Ansenne, een nieuw ingerichte commandopost voor het afvuren van V-1's. Zijn vliegtuig, een B-25 Mitchell, werd geraakt door het Duitse luchtafweer, waardoor de gehele bemanning verongelukte.

Joost Sluis - 1st Lieutenant - RAF

Jan C. bewonderde zijn halfbroer Joost ten zeerste voor zijn lef.

Dochter Marianne: *"Mijn vader en grootvader redetwistten: opa wilde beslist dat pappa naar Duitsland zou gaan, pappa vond dat onethisch. Hij stapte over op een andere trein en ging naar Breda. Daar ontmoette hij zijn moeder en een oom. Zij woonden een begrafenis bij van een boer die werd gedood door exploderende munitie terwijl hij probeerde een Amerikaanse piloot uit zijn neergehaalde vliegtuig te trekken. Zijn weduwe tante Mientje (=?) nam de boerderij over". Zoon Paul Sluis meent dat hij "Vervolgens onderdook bij zijn andere halfbroer Willem Sluis in Delft.³ Destijds hadden Willem en zijn vrouw An een meisje in dienst: Molly Pieterse. Naast deze betrekking nam Molly actief deel aan het verzet. Na enige tijd besloot mijn vader om te verhuizen, zodat hij Willem en An niet langer onnodig tot last zou zijn. Molly's zus en mijn moeder, Cornelia Pieterse, meende echter dat zijn ware reden was dat hij hen niet onnodig in gevaar wilde brengen door bij hen onder te duiken. Er stond immers de doodstraf op het verbergen van illegalen.*

Met Molly's hulp vond hij een ander schuiladres. Zij bracht hem in contact met verzetslieden in de Biesbosch. Via haar leerde hij tevens haar zus Cornelia kennen, die ook illegale acties ondersteunde. In dat voorjaar van 1943 duikt Jan C. Sluis onder in een 'ark' of woonboot in de Biesbosch. In die boot wonen verschillende verzetslieden, waaronder zijn latere vriend Karel van Hartingsveldt".

De Biesbosch

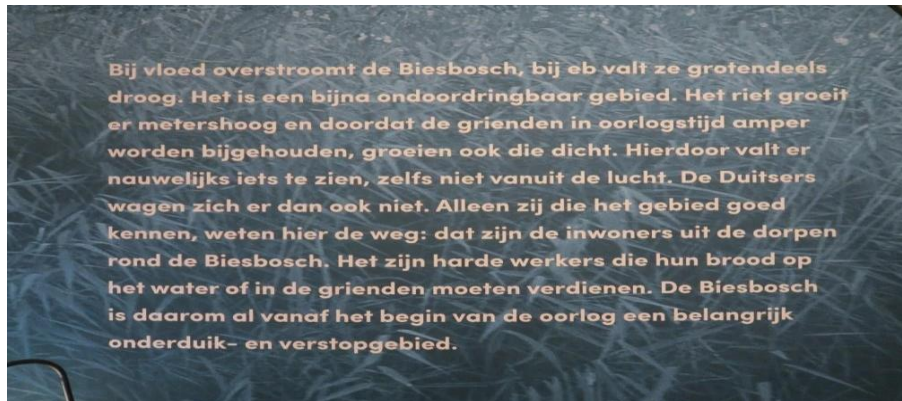
In de Tweede Wereldoorlog maakte een wirwar van kreken, grienden, rietvelden en bossen

---

³ *Willem Sluis 19-01-1915 Chicago (Illinois – USA) – 31-08-1983 Mokena (USA). Tot 1 januari 1940 verkoper voor de 'Gebroeders Sluis'; treedt daarna uit de firma. Vanaf die datum neemt hij met zijn broer Joost de Tuinders Zaadhandel 'Zwaan & Co.' in Delft over. De hongerwinter overleven zij maar ter nauwer nood. In 1947 emigreerde hij met zijn vrouw en 4 kinderen naar de V.S.Zie: Sluis, S.J.; "Het Westfriese geslacht Sluis"; Heiloo 1994; familieboek; ISBN 9064551901; p.293 -*

de Biesbosch tot een belangrijke schuilplaats voor onderduikers. Bovendien was er een groot verschil in waterhoogten tussen eb en vloed, van soms wel twee meter. De Duitsers waren daarom bang om het gebied te betreden, want hun patrouilleboten konden gemakkelijk vast komen te zitten. Bovendien hadden hun acties weinig effect omdat de woonboten goed verstopt waren. Vanuit de Biesbosch kwam al vroeg het eerste verzet tegen de Duitse bezetter op gang.

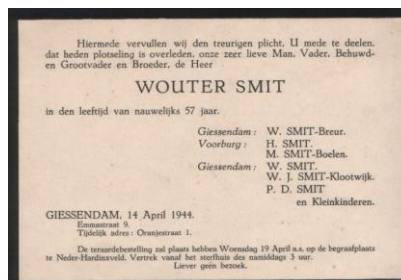
Vanuit dit gebied werden kettingbrieven onder de Nederlandse bevolking verspreid, waarin werd opgeroepen om symbolisch en openlijk verzet te tonen. Deze 'Geuzenberichten' stimuleerden velen tot protest.

paneel in de tentoonstelling over de oorlog in het Biesbosch Museum (2020)

Zo ontstond er in de Biesbosch de 'Albrechtgroep', die onder meer informatie over de Duitse troepen, vliegvelden en wapenopslagplaatsen verzamelde. De rapportages waren gebaseerd op informatie uit het gehele land, die door koeriers per trein en fiets vanuit het hele land naar hen werd gebracht. Deze verzetsgroep verstuurde de spionagerapporten vervolgens via haar zender in de Biesbosch naar het hoofdkwartier in Londen. Door de toenemende bombardementen, treinstakingen, identiteitscontroles en het uit de vaart nemen van veerdiensten, werd het koerierswerk echter steeds moeilijker en gevaarlijker.

Duitse gijzelneming in Werkendam op 16 mei 1944⁴

Aanleiding tot de massale arrestatie van 589 jonge mannen vormt een fataal voorval. "Op de avond van 14 april 1944 liep de 57-jarige Wouter Smit, knecht van bakker Gerrit van der Hoff uit Giessendam, bij het station van Giessendam. Hij kwam van een ledenvergadering van het Groene Kruis en was op weg naar huis. Bij het kruispunt bij de spoorwegovergang stonden vier Landwachters. Zij kregen van de commandant van Landwacht Groep Sliedrecht opdracht om die avond persoonsbewijzen van voorbijgangers te controleren. Als Wouter Smit de Binnendamsstraat (nu Damstraat) uit is gelopen en bij het kruispunt aan is gekomen, passeerde hij de eerste Landwacht, de jeugdige Joop Westdijk. Omdat Smit geen aanstalten maakte om te stoppen, riep deze hem toe: "Halt Landwacht". Smit volgde het bevel niet op, waarop hij nogmaals werd aangeropen door dezelfde Landwachter die daarna vrijwel direct schoot. Wouter Smit raakte daarbij levensgevaarlijk gewond in de rug.

⁴ [Merwedegijzelaars - Over de razzia ;https://merwedegijzelaars.nl/doc/6/het-verhaal-van-bakker-wouter-smit](https://merwedegijzelaars.nl/doc/6/het-verhaal-van-bakker-wouter-smit)

Het verzet accepteerde de gang van zaken niet langer en besloot de NSB'ers en Landwachters een voor die tijd passende waarschuwing te geven. In de nacht van 9 op 10 mei 1944 liet een knokploeg uit Sliedrecht een groep Landwachters bij de Helsluis in de Zuid-Hollandse Biesbosch in een hinderlaag lopen. De Landwachters, die met een speciale boot regelmatig jacht maakten op mensen die zich in de Biesbosch verborgen hielden, kregen valse informatie toegespeeld over vermoedelijke onderduikers. Bij de Helsluis losten zij enkele schoten, die direct door de knokploeg werden beantwoord.

Helsluis in de Biesbosch bij Werkendam

Tijdens dit vuurgevecht vielen aan de zijde van de Landwacht twee doden: T. Okkerse uit Hardinxveld en J.P. Westdijk uit Sliedrecht. Deze laatste is de vader van de jonge Landwachter, die bakker Smit op 14 april in Giessendam heeft doodgeschoten.

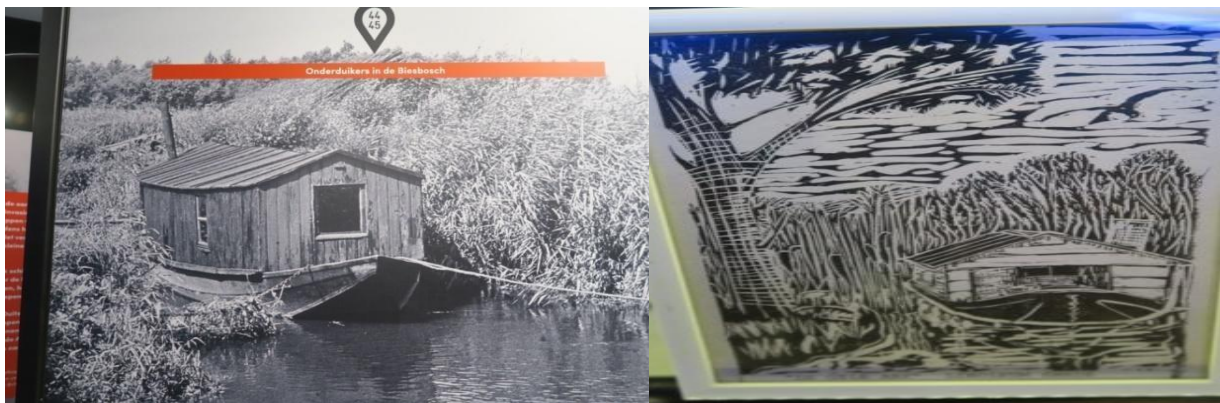
Fragment uit Volk en Vaderland van de begrafenis van de Landwachten (NSB-krant)

Uit archiefstukken blijkt dat Adriaan Leeuwestein - als lid van de NSB en Landwacht - een groot aandeel in deze arrestaties had. Hij bleek een persoonlijke antipathietegen hen erop na te houden of hen hun anti-Duitse houding zwaar aan te rekenen. Op 11 mei werden reeds 21 mannen opgepakt en weggevoerd naar het hoofdkwartier van de SD (Sicherheits Dienst) aan de Heemraadssingel te Rotterdam. Daar werden zij verhoord en vervolgens overgebracht naar het Rotterdamse politiebureau aan het Haagsche Veer. Dat kantoor werd ook door de Duitse bezetter gebruikt om politieke gevangenen in op te sluiten. Op 13 juni 1944 plaatste men deze 20 mannen over naar het KZ 'Kamp Vught'. Deze arrestatie achtten de Duitsers niet voldoende als strafmaatregel. Op dinsdag 16 mei 1944 zetten zij daarom een grootschalige vergeldingsrazzia in werking in Sliedrecht, Giessendam, Hardinxveld, Werkendam en de Biesbosch. Zo'n 2000 tot 2500 leden van de Grüne Polizei, SS, en Wehrmacht werden daarbij ingezet. Zij doorzochten huizen, gebouwen, vervoermiddelen en kamden de polders uit op zoek naar mannen tussen de 18 en 26 jaar. 589 jonge mannen werden zonder enige vorm van proces meegevoerd en op twee plaatsen bijeen gebracht. De eerste groep arrestanten werd in de vooravond in gesloten overvalwagens geladen. De tweede groep uit Werkendam ging om negen uur 's avonds op weg en komt 's nachts om half één aan in het PDL (Polizeiliches Durchgangslager) Amersfoort.

Onderduikers in de Biesbosch

Samen met een klein aantal Joden, verzetslieden en neergeschoten piloten, vonden velen onderdak bij boeren of op één van de 'arken' die in het gebied lagen. Die woonboten waren eigenlijk de onderkomens van de traditionele rietsnijders. Zo leefden Karel van Hartingsvelt

en zijn vriend Jan C. Sluis als onderduikers, met een wisselend aantal anderen, op een tot ark omgebouwde riet-aak. Ook Herman van der Linden uit Amsterdam is één van de onderduikers. Hun ark was gelegen in de Bruine Kil aan de Krijntjes Weide in de Brabantse Biesbosch. Via het Biesbosch postkantoorje aan de Kievitswaard werden boeren en onderduikers op de arken gewaarschuwd voor op handen zijnde razzia's. Op 25 april 1944 zag postkantoorhouder Aaike Duijnhouwer de Duitsers de Biesbosch intrekken en hij waarschuwde zo snel mogelijk de boeren. Helaas werden deze keer tientallen jonge mensen opgepakt. Marianne (één van de dochters van Jan C. Sluis) meent *“dat mijn vader af en toe de "Ark" in de Biesbosch verliet om aan verzetsactiviteiten elders deel te nemen. Zijn kameraden op de boot waren ongetwijfeld betrokken bij het plegen ervan”*. *“Helaas sprak mijn vader zich daar nooit naar ons toe over uit. Wel raakten hij en zijn toekomstige vrouw innig bevriend”*, aldus zijn zoon Paul. Met een van de arkbewoners raakte Jan C. bijzonder bevriend: de 22-jarige Karl van Hartingsvelt.

Biesbosch Museum tentoonstelling over de oorlog in de Biesbosch (2020)

“Elke 4 nachten lieten helpers voorraden achter zoals: een emmer karnemelk; boter; 3 tot 4 broden; groenten, zoals wortelen, boerenkool, rapen. Maar ook erwtensoep; vlees van een geslacht varken en eieren. Het eten was eenvoudig maar goed”, vernam Marianne van haar vader. *“Zij beschikten over fornuis en enig huisraad zoals een ketel en dekens. Verder waren er twee kano's. Meestal gingen zij 's nachts lopen met hoge laarzen aan. Jan C. kreeg ook twee weken lang dysenterie. Buiten hun ark zagen zij sporen van ratten. Zij kregen weliswaar steenkool van boeren, maar alleen om te koken en niet om te verwarmen, want dan zou de rook onze positie verraden. Het najaar van 1943 was niet erg koud maar wel winderig. Gelukkig kon ik het goed met de anderen vinden. We hadden corvee, dat bestond uit het schoonmaken van de ark en het bereiden van maaltijden. Wij vulden onze tijd met spelletjes, zoals bridgen. Zelf schreef ik veel. Ook beschikten wij over een radio op batterijen en zo konden wij de helft van de tijd er naar luisteren. Veelal zwommen en wandelden wij in de omgeving. Bij zonsopgang stonden wij op en gingen slapen als het donker werd. Wij beschikten over een carbidlamp. De andere bewoners waren tussen de 18 en 25 jaar. Dick en Egbert waren in militaire dienst geweest. Ook was er vanaf eind maart 1944 James McConnell, een Amerikaanse piloot, bij ons ondergedoken. Hij kwam uit Georgia maar was volgens zijn militaire papieren elektricien van beroep. Van de (André?) organisatie kregen wij opdracht om voedselbonnen te stelen. Middels een overval op een Distributiecentrum”,* aldus Marianne's aantekeningen van een gesprek met haar vader. Onduidelijk is of haar vader heeft deelgenomen aan zo'n overval. Ze meent uit haar aantekeningen op te maken dat men Jan te jong vond om aan de overval deel te nemen. Marianne herinnert zich dat *“haar vader lachend vertelde dat sommige van de overvallers die hadden meegedaan op de voedselbonnen waren gaan staan en daarna rondliepen met de bonnen aan hun schoenen geplakt”*.

De woonboot waarin Karel, Jan, Huug en enige andere onderduikers verbleven.

*“Grote schoonmaak, groep in zwembroek in de griend bij de kachel.
James (in shirt), Wim, Karel, Cor, Dick, Egbert (met hart op z'n borst)”*

Aan tafel: Herman, Leen (van Klundert), Wim, Karel en Jan S.

Zeven onderduikers: waaronder Huug Becker (derde linksboven);) en Herman (rechts onder). Anderen zijn onbekend.

James en Karel op het achterdek van de Dordrecht, voorjaar 1944. Mijn vader vertelde me, met een grote grijns, dat ze James klompen hadden laten dragen.

Jan C. Sluis, Karel van Hartingsvelt en Arnold Makkink- arrestatie

Karel van Hartingsvelt en Jan Sluis werden tegelijkertijd in de polder “Krijntjes Weide” bij Werkendam gearresteerd op 16 mei 1944 tijdens de vergeldingsrazzia te Sliedrecht, Giessendam, Hardinxveld, Werkendam en de Biesbosch. “Karel, Huug B.(Bekker) en Jan S.(Sluis) hadden plannen opgevat om naar Engeland uit te wijken, hun vertrekdatum was bepaald op 19 mei 1944.

Lnks: Jan Sluis; midden Huug Becker; rechts: Karel van Hartingsvelt – foto 14 mei 1944

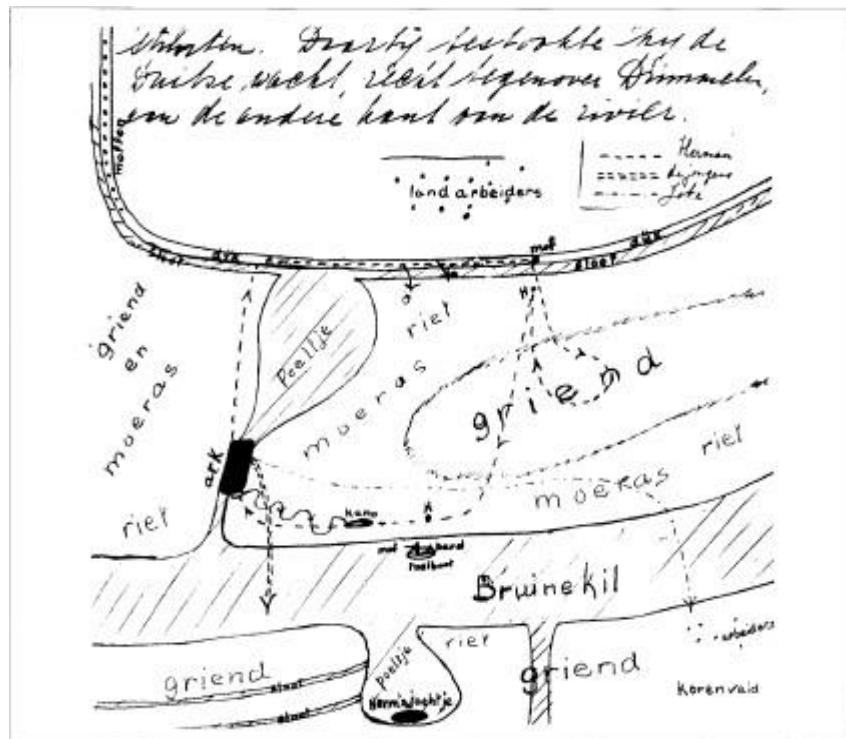
Op 15 mei togen zij nog naar de kapper om hun verwarde haardossen te laten knippen. Bij terugkomst op de ark wachtte hen een onaangename verrassing. Er was namelijk een boodschap bezorgd dat de volgende dag een razzia zou worden gehouden. Direct pakten en verstoppen zij allerlei spullen. Herman verstopte zijn meest kostbare zaken in een holle wilg. Om 24.00 uur werd in verband met risicospreiding het jacht van Herman naar een andere plaats verlegd. Daarna keerde Herman terug naar de andere onderduikers op de ark”. Later zou blijken dat dit geen goede keuze was, omdat het jacht toch nog door de Duitsers werd gevonden”.⁵ “Op dinsdag 16 mei 1944 vond een grote razzia plaats in Werkendam e.o. Tussen de 2000 en 2500 Duitse militairen werden door de Sicherheitsdienst (S.D.), Wehrmacht en S.S. ingezet”, volgens Westerhout.⁶ “Om 9.00 uur in de ochtend van 16 mei kwam de landmeter waarschuwen dat de Duitsers al op de Bandijk waren”, vervolgt Zijlmans

⁵ Zijlmans, B.; “het Geheim va de Biesbosch in de Tweede Wereldoorlog; van onderduiker tot partizaan”; Elba Geertruidenberg; ISBN 90-803867-2-3; p. 33 – 36. Deze auteur baseert zijn verslag op de bevindingen van Herman, Huug B. en Jan S. (p. 33). Een relevant gedeelte daarvan, wordt hier geciteerd.

⁶ Westerhout, T. “Werkendam een Biesbosch Dorp in andere tijden; Fragmenten van de geschiedenis 1940-2000”; Uitgever: De Angelot; 2019; EAN: 9789080941502; p. 47.

zijn relaas. “Ten noordoosten van de ark werkten op een stuk land een aantal arbeiders. Toen de Duitsers daarheen gingen, ontdekten zij ook de ark van de onderduikers. Dick H. die bovenop het dek op de uitkijk stond, zag de Duitsers komen en hij schreeuwde: ‘De moffen’. Meteen sprong hij van boord, gevolgd door de anderen, en zwom deze groep de Bruine Kil over. Karel, Huug B. en Jan S. (houden) zich dan in een koolzaadveld verborgen. Na verloop van tijd komt er een arbeider die vertelt dat de Duitsers weg zijn. De onderduikers keerden daarop terug naar hun arkje in de griend, maar liepen toch nog vijf Duitsers tegen het lijf. Direct vluchten zij de griend in, achtervolgd door twee in de griend schietende Duitsers. Karel werd direct opgepakt en afgevoerd. Huug B. (Becker) had zich in het water laten zakken. Een piepende Jan S. (Sluis) kroop uit het water en probeerde over de dijk naar het koolzaadveld te ontkomen. Huug B. zag twee Duitsers op Jan z’n weg, maar kon hem niet aanroepen, omdat hij dan zelf zou worden ontdekt. Tien minuten later werd de astmatische Jan S. gepakt.

17. Tekening door Herman van der Linden van de vluchtwegen van de onderduikers op de ark aan de Bruine Kil tijdens de razzia van 16 mei 1944.

Tekening in Zijlmans, B.; “Het geheim van de Biesbosch in de Tweede Wereldoorlog; van onderduiker tot partizaan”; p. 34

In de bocht van de dijk ging Jan S. liggen, meteen hoorde hij: “Hände hoch! Wer sind Sie?” Hij riep zijn naam, waarop de Duitser vroeg: “Wo ist der dritte?” Jan S. zei dat hij dat niet wist, maar de Duitser dwong hem diens naam te roepen. Jan S. riep daarop: “Huug, Huug”, maar uiteraard kwam er geen antwoord. Huug Becker ging naar het midden van de griend en verdween door een diepe sloot naar de dijk tussen de Hooge Polder en de polder Kijfhoek. Vandaar strompelde hij naar de heuvel toe. “Der dritte ist ertrunken im Sumpf”, zeiden de Duitsers na enig wachten tegen elkaar, en verlieten daarop die plaats en brachten ook Jan S. naar hun roeiboort. De arrestatie van Karel en Jan C. zoals verteld door zijn dochter Carolyn: “Karel en papa maakten deel uit van een groep van een stuk of vier jongens die zich verstopten in het koolveld. De kool was doorgeschooten, omdat er niet was geoogst. Het was heet, zij verveelden zich en werden onrustig. Zij besloten dat zij tegen de schemering de weg terug naar de ark zouden zoeken. Zij meenden dat zij de lichten van naderende Duitse voertuigen op tijd zouden kunnen zien om zich dan zo nodig weer te verstoppen. [Paul: Tot nu toe komt dit overeen met de verslagen van Karels arrestatie, een klein detail toevoegend.] Carolyn benadrukt “dat het jongemannen waren, dus niet erg geduldig en misschien een beetje te avontuurlijk. Dus verlieten zij hun schuilplaats en baanden zich een weg door de velden. Maar na enige tijd werden ze het beu om zich een moeizame weg door de velden te banen en besloten zij het risico te nemen om in plaats daarvan over de dijk te lopen. Daarbij hoopten zij nog steeds de velden in te kunnen vluchten bij het zien

van de lichten van naderende Duitse voertuigen. Maar zij zagen geen licht - totdat het te laat was. De Duitse patrouille naderde te plotseling en zij werden opgemerkt. [Paul: Dit komt overeen met het feit dat Karel en zijn maten een Duitse patrouille zijn tegengekomen.] Desondanks sprongen zij in het water en probeerden zij zich tussen het riet te verstoppen, in de hoop zich te verbergen en misschien door hol riet te ademen. Helaas zorgde papa's astma ervoor dat hij luid hoestte en zo hun positie prijs gaf. [Paul: Dit wordt niet tegengesproken door verslagen over Karels arrestatie. Zijn astmatische aanval zou een over het hoofd gezien detail kunnen zijn dat als onbelangrijk werd beschouwd, hoewel dat voor papa zeker niet het geval was. Anderen lieten dit detail misschien onvermeld, om papa niet te schande te maken, misschien wetende dat hij zich zo voelde. Mijn broer Bob zei ook dat papa hem dit vele jaren geleden vertelde.] Carolyn benadrukte dat dit de reden was waarom papa het schuldgevoel over de arrestatie van zijn vrienden letterlijk tot op de dag van zijn dood met zich meedroeg. Hij was daar heel duidelijk over [Paul: niet meer dan een paar dagen voordat hij stierf, zoals ik me herinner uit eerdere gesprekken met Carolyn]. Carolyn wist niet meer zeker hoeveel mannen er op de Ark verbleven. Of er anderen waren die op hetzelfde moment teruggingen naar de ark, blijft een open vraag waar zij geen antwoord op wist te geven.

“Uit de brief van mijn moeder”, zo vervolgt Paul, “wordt duidelijk dat van alle arkbewoners alleen mijn vader en zijn vriend Karel die dag zijn gearresteerd”.

Op 16 mei 1944 werden Karel en Jan door de S.D. in de politie gevangenis aan het Haagsche Veer te Rotterdam ingesloten. Tussen 16 mei en 1 juni 1944 bleven zij opgesloten in die gevangenis. Terwijl zij waarschijnlijk werden verhoord, mishandeld en gemarteld door agenten van de S.D. in het SD-kantoor aan de Heemraadssingel 226 in Rotterdam. Op 1 juni werden zij naar Kamp Amersfoort getransporteerd”.⁷

Sicherheits Dienst Rotterdam

In het pand Heemraadssingel 226 in Rotterdam was één van de zes Nederlandse vestigingen van de Sicherheits Dienst (SD) gevestigd. De plaatselijke chef was Herbert J. Wölk. Deze organisatie bestond in Nederland uit slechts 300 tot 350 politieambtenaren. Toch slaagde deze erin om een atmosfeer van schrik en angst onder de bevolking te verspreiden.

**hoofdkwartier van de SD (Sicherheits Dienst)
vanaan de Heemraadssingel 226 in Rotterdam**

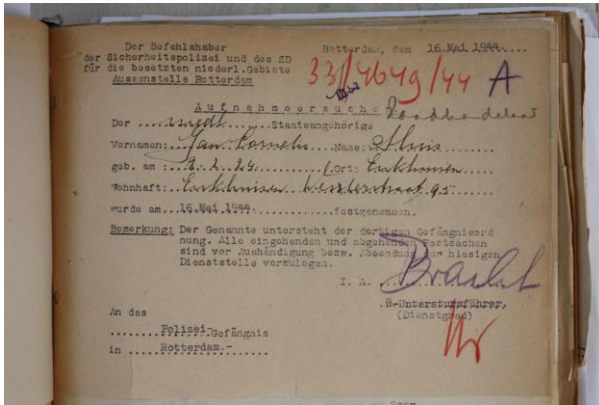

Uniformmerkteken

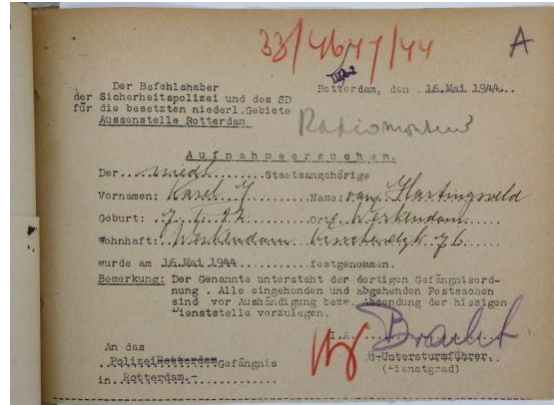
De SD hield zich bezig met de bestrijding van het verzet, de Jodenvervolging en met gewone criminaliteit, zoals de zwarte handel. Daarbij was de SD in belangrijke mate afhankelijk van de medewerking van Nederlandse politieagenten. Arrestanten verbleven meestal maar kort aan de Heemraadssingel. Na het eerste verhoor werden zij veelal afgevoerd naar de gevangenis in Scheveningen, ook wel bekend als het 'Oranjehotel'. Soms werden arrestanten met een waarschuwing of boete vrijgelaten. Ook konden ze voor een Duitse rechtbank worden gedaagd, maar vaak werden ze zonder vorm van proces voor onbepaalde tijd in 'Schutzhaft' (preventieve hechtenis) in een concentratiekamp vastgezet. Vanaf september 1944 was het de S.D. bovendien toegestaan om verzetsstrijders zonder meer te liquideren. Veel gearresteerde verzetsmensen werden overigens gevangen gehouden om als mogelijk

⁷ <https://menwedegijzelaars.nl/persoon/324/jan-sluis>

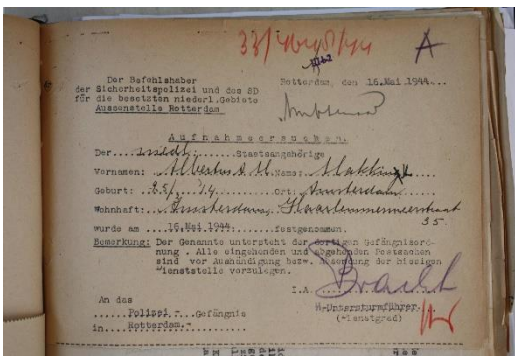
slachtoffer te dienen, als represailles voor aanslagen op Duitsers, met hen sympathiserende overheids- en politieambtenaren of NSB-ers.

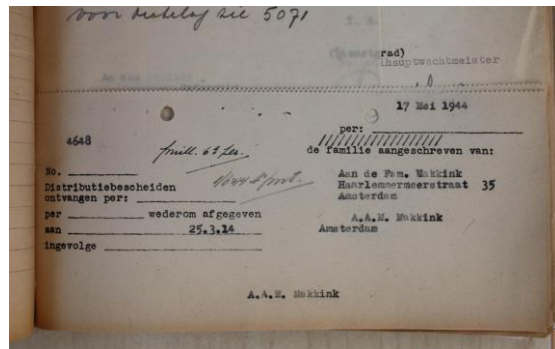
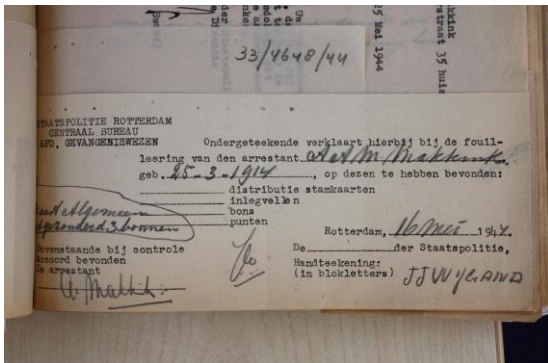
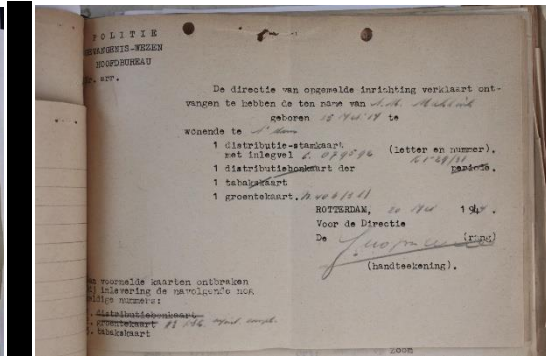
SD administratie 16-05-1944 Jan C. Sluis

Karel J. van Hartingsvelt

Albertus A.M. Makkink

SD informeert de drie families over arrestatie - 17 mei 1944 // Archief R'dam nr. 63-3443

NAAM (bloklett.): SLUIS
 Voorn.: Jan Cornelis
 Geb. 2-2-1924 te Enkhuizen
 Nationaliteit: Ned.
 Beroep: raadshandelaar
 Woonplaats: Enkhuizen
 Nader adres: Wiskerkstraat 95
 Arr. No.: 4649 Zie ook:
 In bewaring voor: S.P. Procht
 Ingesloten op: 16-5-1944
 Vertrokken op: 1-6-1944
 Naar: Amersfoort
 Reden van aanhouding:

Bijzonderheden:

Aanschrijfadres: a.b.

Geschreven per: 17-5

NAAM (bloklett.): VAN HARTINGSVELD
 Voorn.: Karel J.
 Geb. 7-1-1922 te Wierkendam
 Nationaliteit: Ned.
 Beroep: radiomonteur
 Woonplaats: Wierkendam
 Nader adres: Wisscherdijk 76
 Arr. No.: 4647 Zie ook:
 In bewaring voor: S.P. Procht
 Ingesloten op: 16-5-1944
 Vertrokken op: 1-6-1944
 Naar: Amersfoort
 Reden van aanhouding:

Bijzonderheden:

Aanschrijfadres: a.b.

Geschreven per: 17-5

Administratie van SD te Rotterdam - mei 1944

Ontslag uit SD-Rotterdam op 1 juni 1944 / bezittingen t.n.v. J.C. Sluis & K. van Hartingsvelt

D. KAS

Op 1-6-1944
 Al mijn bezittingen terugontvangen

Jan Sluis

D. KAS C.

23/5/44 - geb. wilsch. ff. 20.

Op 1-6-1944
 Al mijn bezittingen terugontvangen

K. van Hartingsveld

NAAM (in Blokletters) SLUIS Vek 4 | Nr. 4649/336

Voornamen <u>Jan Cornelis</u>	In bewaring voor <u>S.D.</u>
Geboren <u>2-2-1924</u> te <u>Enkhuizen</u>	Datum opname <u>16-5-1944</u>
Beroep <u>raadshandelaar</u>	Op <u>194</u> over naar
Woonplaats <u>Enkhuizen</u>	Op <u>1-6-1944</u> overgebracht naar <u>Amersfoort</u>
Nader adres <u>Wiskerkstraat 95</u>	Ontslagen op
Nationaliteit <u>Ned.</u>	<u>W. Wilsch. Procht</u>
Naaste betrekkingen	Naam Adres

Bezittingen bij opname: Portemonnee, veltje, postkaart, spulspijp, oortelefoon.

Jan Sluis

S. D. 167 4000 3-44 R.2027

NAAM (in Blokletters) VAN HARTINGSVELD Vek 4 | Nr. 4647/223

Voornamen <u>Karel J.</u>	In bewaring voor <u>S.D.</u>
Geboren <u>7-1-1922</u> te <u>Wierkendam</u>	Datum opname <u>16-5-1944</u>
Beroep <u>radiomonteur</u>	Op <u>194</u> over naar
Woonplaats <u>Wierkendam</u>	Op <u>1-6-1944</u> overgebracht naar <u>Amersfoort</u>
Nader adres <u>Wisscherdijk 76</u>	Ontslagen op
Nationaliteit <u>Ned.</u>	<u>W. Wilsch. Procht</u>
Naaste betrekkingen	Naam Adres

Bezittingen bij opname: foto's, doosje bakke, 23/5-44 ff. 20. (in l.)

K. van Hartingsveld

Koffie

S. D. 167 4000 3-44 R.2027

Eigendommen van J.C. Sluis en Karel van Hartingsvelt bij arrestatie 16 mei 1944

KRAM (in blokletters) **MAKKINK** Vol. 4 Nr. 4648/152

Voornamen Wim J. M.		In bewaring voor S.D.
Geboren 25-3-1914 te Amsterdam		Datum opname 16-5-1944
Beroep Stukwerker		Op 194
Woonplaats Amsterdam		over naar
Nader adres Haarlemmermeerstraat 35		Op 1-6-1944
Nationaliteit Ned.		overgebracht naar Amerfoort
Naaste betrekkingen { Naam Adres		Ontslagen op
		44. Wintf. Boedel
Besittingen bij opname		Bijzonderheden
<p>81.51 in het, postnummer, portemonnee met papieren, spijfelij, handdoeken, 4 vegen, 3 postkaarten, kleding met zakken, etc. - boedel (Lid.)</p> <p>915 koffer in jukend.</p>		<i>L. Makkink</i>

R. D. 167 4000 3-44 K 2007

D. KAS C.

Op **1-6-1944**
Al alle besittingen terugontvangen

L. Makkink

Bovenstaande info van Wim van den Heerik (Sliedrecht): archieven onderzoek in het Oorlogsarchief van de Rode Kruis, het Archief Gemeentepolitie Rotterdam en de Arolsen Archieven Duitsland.

Amsterdam, 24 Mei 1944

Bylage

Den Heer Commandant van het
Hoofdbureau van Politie, Hagere.

Hierbij doe ik U toekomen een afschaf van de Heeridochter van de in Uwer Hoofdbureau ingezonden Albertus Adriaan Marin Makkink, geboren te Amsterdam, 25 Maart 1914 en woonende te Amsterdam Haarlemmermeerstr. 35.

Beliefst verzocht ik U, wanneer dat eenigenzins in Uwer vermogen is, de aandacht daarvan te brengen en te laten weten hoe de zaak verlopen is.

Hoogachtend,
L. Makkink (vader van boegeman)
Haarlemmermeerstr. 35 hui.
Amsterdam.

Gevangeniswezen
33 4648

Den Heer L. Makkink
Haarlemmermeerstraat 35 huis
Amsterdam

24 Mei 1944   25 Mei 1944

Naar aanleiding van Uw nevenvermeld schrijven deel ik U mede, dat het mij door U toezonden attest ter hand is gesteld aan de gevangenis dokter, die mij verklaarde zijn volle aandacht aan het geval te zullen schenken.

De Kapitein der Staatspolitie
belast met de Directie

(J.J. Baart)

Brief van, resp. antwoord aan vader Makkink aan Hoofdbureau van Politie d.d. 24-05-1944

P.D.L. AMERSFOORT
Gev. no. 13320

Gesl. naam Makkink

Voornamen A. A. M.

Geboren op 25.3.14

Adres: A'dam, Raarlammestra.

Trp. datum: 15.6.44

Naar A.A. Wilhelmsaven. G.A. Waer-We

Naar kamp of firma: O.T. Buleitung
Insel Hangeroo

Andere bijzonderheden:

Albertus (Arnold) Adriaan Marie Makkink tegelijkertijd gearresteerd met Jan Sluis en Karel van Hartingsvelt

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN

1218/11/1

%GRAVENHAGE
KORTENAERKADE 10
TEL.: 110262 - 110260

**NEDERLANDSE MISSIE
TOT OPSPORING VAN
VERMISTE PERSONEN
UIT DE BEZETTINGSTIJD**

- Plaats en datum van deportatie Bibinda (van Soekadaw), 16.5.44
- Onder welke naam gedeporteerd zijn naam
- Door wie gearresteerd is bij in verba door de ambtenaar geantwoord
- Reden van deportatie was verdachten (4 velen met uitdrukking van
Rechtvaardig)
- Tegelijk gedeporteerd met J. Sluis, Karel van Hartingsvelt (in op het vliegtuig)
- Opgesloten (Pol. bur. of Gev.) Kamp van P. dan.
- Van wie hebt U deze gegevens? Anders de eerste
- Leider van het transport c.q. naam bewakers onbekend.
- Overgebracht naar afont (16.5.44)
- Verder transport, met wie en waarheen vliegt, met wie onbekend
- Naam en plaats kamp 17.5.44 naar Soekadaw / Oranienburg, Kleinkefchind.
- Namen kamp- en werkleiders, bewakers onbekend.
- Naam en plaats van tewerkstelling Kleinkefchind, Soekadaw.
- Vrienden in plaats van deportatie: naam, en van Hartingsvelt, Karel van Hartingsvelt (gevoerd).
Blug, van der, Hendert - Alld, (Middak, 2 dan (10), Kantelemmermarkt, 55,
7 Janse, (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)
- Wanneer laatste bericht van gezochte (zelf verzonden) 29.8.44. vliegt
- Datum en plaats van verzending Beijl. 29.8.44.

don 60150 9B 13942

NEDERL. BÜRGER

Gesl. naam: van Hartingsvelt

Voorn.: Karel Johannes

Geb. op: 7-1-22 te Werkendam

Burgerl. staat: Ned.

Nation.: Ned.

Beroep: Overlijden

Laatst bekend adres: Wiskerdijk 76, Werkendam

Wordt gezocht (ho): Aan Overlijden 17 Mrt. en A. B. C.

Gesl. naam: van Hartingsvelt

Voorn.: Adriaan

Adres: Wiskerdijk 76, Werkendam

Resultaat: Hucht. no. 10749 Barak
19. Hsmi Sept 44 gevoerd
naar Oranienburg
Reville 5.
Radio beke 2651. AK

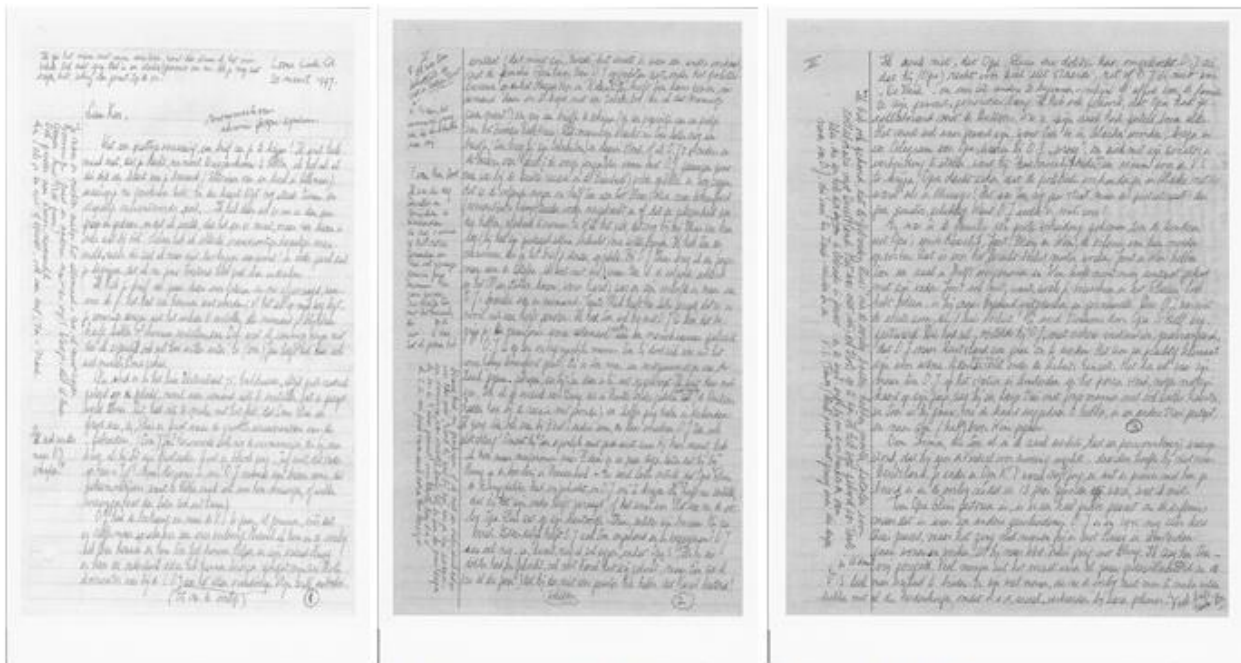
Corresp. no. Sc/27970

Aanvraag ingelicht: 207.

D B I C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z :					
Naam	Voornamen	Geboortedatum	Nummer	Blot	Codenum. o.m.:
HARTINGSVELD, van	Karel	16.5.14			AMERSFOORT K.1.3
Woonplaats	Geboorteplaats	Dag	Maand	Jaar	
	Werkendam	7	1	22	E.4.3
Aantekeningen		Dag	Maand	Jaar	
Bronaangekomen		1	6	44	E.4.3

Karel Hartingsvelt

“Hoewel ik hem (Jan C. Sluis) in de oorlog heb leren kennen en hem toen heb kunnen helpen en zijn vriend Huug en hem een onderduikadres heb kunnen bezorgen (doordat mijn zus Molly koerierster was bij de L.O. (Landelijke Onderduik Organisatie) was het alleen vriendschap (tot na de oorlog)”, schreef zijn toekomstige echtgenote Cornelia Sluis-Pieterse in 1997. “Mijn eerste contact (dat moet zijn “tweede”, het eerste is weer een ander verhaal) met de familie Sluis was, toen O.J. (= Oom Jan / Jan C. Sluis) opgesloten zat op het politiebureau op het Haagse Veer in R’dam.... Hij heeft toen kans gezien, om iemand daar om te kopen met een tabaksbon (die ik dat mannetje geven moest!) om mij een briefje te schrijven (op een papertje van een pakje van het Rode Kruis) Dat mannetje bracht me toen later nog een briefje (toen kreeg hij zijn tabaksbon) en daarin stond, of ik O.J.’s ouders en de ouders van Karel (de enige jongen van hun boot die samen met O.J. gevangen genomen was bij de Duitse razzia in de Biesbosch) wilde opbellen en zeggen, dat ze de volgende morgen om halftien van het Maasstation naar Amersfoort (concentratie kamp) zouden worden overgebracht en dat ze de gelegenheid zouden hebben, afscheid te nemen. En of ik het geld, dat nog bij mij thuis van hem lag (hij had zijn postzegelalbum verkocht) mee wilde brengen”⁸

Uitgeschreven brief van 6 juni 1997 van mevr. Cornelia Sluis-Pieterse.

“Ik heb toen de nummers, die op het briefje stonden, gebeld. Bij O.J. (Oom Jan C. Sluis) thuis kreeg ik een jongeman aan de telefoon (ik weet niet, wie) maar toen ik de volgende ochtend op het Maasstation kwam, waren Karel’s zus en zijn verloofde er, maar van O.J.’s familie was er niemand. Tante Mick (de jongste zus van Jan C. Sluis) heeft me later gezegd, dat ze er nooit iets van heeft geweten. Ik had toen wel erg met O.J. te doen, dat begrijp je. De gevangenen waren allemaal ieder aan een marechaussee geboeid”.

“Slechts één persoon kwam opdagen om van hem afscheid te nemen”, memoreert zijn zoon Paul, “En dat was (mijn moeder) Cor. Mijn vader was zo ontroerd, dat hij bij zichzelf dacht: ‘Daar is mijn echte familie!’” Vanuit de Rotterdamse politiegevangenis werden Arnold, Karel en Jan, als onderdeel van een transport van 19 man, op 1 juni 1944 overgebracht naar het Polizeiliches Durchgangslager (PDL) Amersfoort, waarna voor ieder van hen een ander traject wordt bepaald.

Voetnoot 8 => lukt mij niet achter het cijfer te plaatsen

Uitgeschreven brief kopie van 20 maart 1997 door zijn echtgenote mevr. Cornelia Sluis-Pieterse (vrouw van Jan-C. Sluis) aan J.J. Sluis, nicht van Jan C. Sluis. Origineel overgedragen aan Paul Sluis (zoon), Oakland, USA. Privé-bezit.

Merwedegijzelaar Albert Makkink

Albertus Adriaan Marie Makkink verbleef slechts kort in het PDL. Op 15 juni 1944 werd hij al op transport gezet naar Wilhelmshafen om vervolgens in een werkkamp van de O.T. Bauleitung op het Oost-Friese eiland Wangerooge te worden opgesloten. Verder is over hem niets bekend, behalve een vermelding op een formulier onder de vraag "vrienden in de plaats van deportatie" in het archief van het Rode Kruis. Verdere correspondentie van hem ontbreekt. Uit het Amsterdamse bevolkingsregister blijkt dat hij op 2 februari 1982 aldaar is overleden. Het is dus niet bekend of hij op 25 april 1945 nog op Wangerooge verbleef. In dat geval zou hij het verschrikkelijke bombardement door 482 bommenwerpers van de Royal Air Force op dat eiland hebben meegemaakt.

Jan C. Sluis in KZ-Amersfoort

Vanaf 1 juni 1944 tot september of oktober 1944 (de exacte ontslagdatum is onbekend) verbleef Jan C. Sluis in KZ-Amersfoort. In het PDA wordt hij ingeschreven onder gevangenen-nummer 13325 met als dossiernummer 178260. Tegelijkertijd met Karel van Hartingsvelt en Albert Makkink was hij vanuit Rotterdam naar KZ-Amersfoort vervoerd. Jan C. Sluis besprak over zijn gevangenschap aan zijn zoon Paul, toen die 13 jaar was: *"In dat kamp waren heel veel mannen die sterker waren dan ik. Niet alleen fysiek, maar ook mentaal. Maar alhoewel zij sterker waren dan ik, stierven zij allen. Ik ben er nog steeds over verwonderd, waarom zij allemaal stierven en ik in leven bleef. Ik heb altijd gedacht dat God iets speciaals met mij voorhad, dat Hij wilde dat ik in mijn leven iets zou doen en dat ik daarom in leven ben gebleven"*. Paul dacht destijds bij zichzelf: *"Wat is er zo speciaal aan mijn (destijds 45-jarige) vader in de ogen van God? Immers wij als kinderen moesten altijd opletten op zijn gemoedschommelingen. Wat strekt deze enigszins disfunctionerende winkelbediende tot zijn voordeel?"*. Na een gesprekspauze vervolgt vader Jan: *"Ik heb altijd mijn best gedaan...in het opvoeden van mijn kinderen"*, memoreert Paul Sluis in 2021. Behalve enige brieven van Jan C. aan zijn ouders, verdient ook andere post naar het gevangenenkamp vermelding: een klein boekje dat iemand van zijn familie naar Jan stuurde. Het betrof een Bijbel met de berijmde psalmen zoals die in gereformeerde kerken werden gezongen. Op het schutblad stond geschreven: "Psalm 38:15 berijmd". (De tekst van deze psalm is: *"Want, o trouw en eeuwig Wezen / In mijn vreezen / Staat mijn hoop op U alleen / Gij, mijn God, zult in ellenden / Bijstand zenden / En verhooren mijn gebeën."* Paul meent zelf dat er van een verwijzing naar een Mattheüs 10: 18-20 sprake zou zijn. Deze tekst luidt: *Naar mijn mening zult u voor gouverneurs en koningen worden gebracht als getuigen van hen en van de heidenen. Maar als ze je arresteren, maak je dan geen zorgen over wat je moet zeggen of hoe je het moet zeggen. Op dat moment zal je gegeven krijgen wat je moet zeggen, want het zal niet jij zijn die spreekt, maar de Geest van je Vader die door jou spreekt"*.

Deze met potlood geschreven inscriptie zorgde voor enige consternatie bij de kampleiding. Het gebruik van cijfers deed de Duitsers blijkbaar speculeren dat het hier om een geheime code ging! De kwestie liep hoog op. De kampcommandant liet Jan zelf halen om uit te leggen wat de inscriptie betekende. Zo kreeg een nazi-massamoordenaar een uitleg over de Schrift door een 20-jarige gevangene. Het is later door Jan gebruikt in een bijbelstudie in het kamp.⁹ Voor zoon Paul Sluis vormt het kleine Nederlandse bijbeltje zijn meest gewaardeerde aandenken aan zijn ouders.

Het getuigt van Karels vriendschap, dat hij het risico nam om naar de beruchte kampcommandant Berg te gaan en hem om toestemming te vragen zodat hij zijn vriend Jan zou mogen bezoeken, en feitelijk om afscheid van hem te nemen. Dit gebeurde voordat Karel naar het concentratiekamp Vught werd getransporteerd omstreeks vijf weken na hun aankomst in het KZ, dus eerste week van juli 1944 (zie voetnoot 20). Maar het zou ook op een eerder moment kunnen hebben plaatsgevonden, toen Jan op sterven leek te liggen. Want al na één week, op 7 juni 1944, werd Jan C. in de ziekenbarak opgenomen.

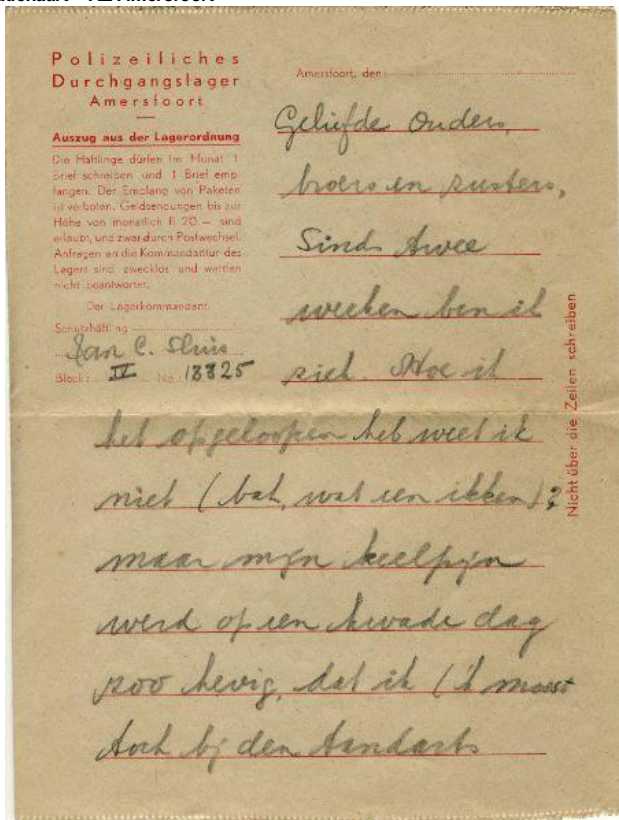
⁹ Anekdoten van Paul Sluis – E-mail aan Lucas van der Hoeven.

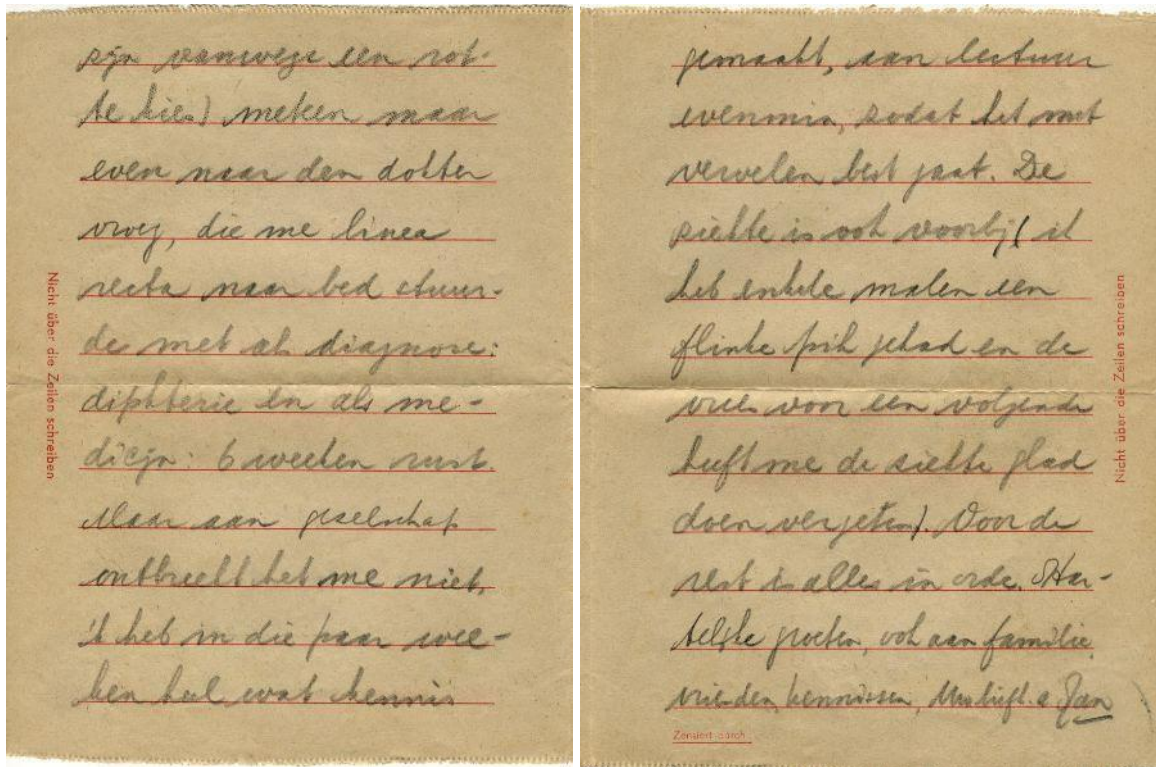

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y
Naam			Voornamen			Benaming	Nummer	Blok	Ontleend aan:															
SLUIS			Jan O.			Ned Sch			AMERSFOORT K.A.3															
Woonplaats			Geboorteplaats			Dag	Maand	Jaar																
			Enkhuizen			22	2	24	K.A.3															
Aantekeningen						Dag	Maand	Jaar																
Binnengekomen						1	6	44	K.A.3															

*1943
1/8.260*

Registratiekaart - KZ-Amersfoort

Brief van Jan C. Sluis – Block 4 – nr. 13325 // datum postzegel stempel?

pagina 1: "Geliefde ouders, broers en zusters, sinds twee weken ben ik ziek. Hoe ik het opgelopen heb weet ik niet (bah, wat een ikken). Maar mijn keelpijn werd op een kwade dag zoo hevig dat ik (ik moest toch bij den tandarts"...

pagina 2: ... "zijn vanwege een rotte kies) meteen maar even naar den dokter vroeg, die mij linea recta naar bed stuurde met als diagnose diphterie en als medicijn 6 weken rust. Maar aan gezelschap ontbreekt het me niet, ik heb in een paar weken heel wat kennis"...

pagina 3: ..."gemaakt, aan lectuur evenmin, zodat het met vervelen best gaat. De ziekte is ook voorbij (ik heb enkele malen een flinke prik gehad en de vrees voor een volgende heeft me de ziekte glad doen vergeten). Voor de rest is alles in orde. Hartelijke groeten ook aan familie, vrienden, kennissen Uw liefh. (Ivdh.: ebbend)e Jan."

Dwargarbeiders – KZ-Amersfoort

Häftlings Geldverwaltung Einnahme - Beleg Postanweisungen

Kasse Nr. 3
Blatt Nr. 3
Postamt - Dienststempel

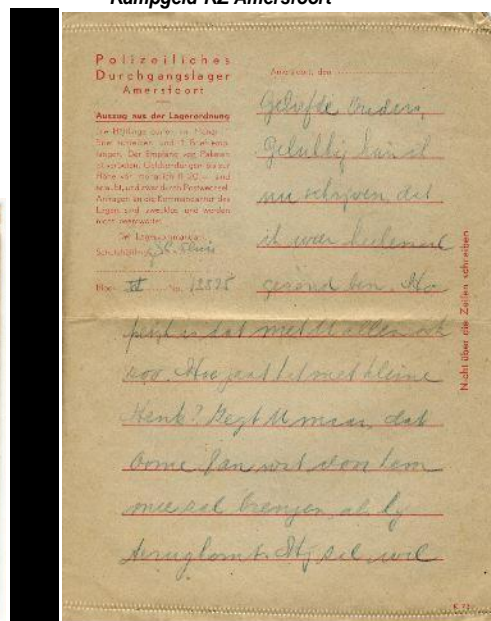
Datum: 1.7.44

Häftling Nr.	Name	Variance	Postanweisung No. v. von	Betrag	Gep-St	Karteel
	Übertrag:			493.50		
11950	Lents,	J.H.	1501 29.6.	10.00		
11960	de Nijs,Bilk,	B.T.R.	440 30.6.	20.00		
12138	Gosseling,	K.	699 29.6.	20.00		
12183	Frins,	A.C.	245 28.6.	20.00		
12238	Giesen,	H.J.	395 28.6.	5.00		
12332	Velder,	H.	786 28.6.	20.00		
12333	Vedder,	J.W.	247 28.6.	20.00		
12353	Soelaman,	J.C.	23443 27.6.	20.00		
12423	van Hijsum,	H.	533 30.6.	20.00		
12440	Nijenhuis,	W.	1082 28.6.	10.00		
12670	Kok,	J.	100 29.6.	20.00		
12693	Telhuis,	W.	1778 27.6.	20.00		
12772	Reijntjes,	J.A.	9475 30.6.	20.00		
12796	Voa,	J.G.	481 29.6.	20.00		
12821	van den Berg,	J.	3737 27.6.	20.00		
12839	de Jong,	T.	2107 30.6.	20.00		
12852	Meijer,	J.A.	2097 30.6.	10.00		
13033	Ernstes,	S.	522 30.6.	20.00		
13139	Geel,	W.B.	1559 30.6.	20.00		
13249	Oosterbaan,	S.	1221 30.6.	20.00		
13325	Sluis,	J.C.	351 28.6.	20.00		
13456	Alberts,	J.A.	3848 30.6.	20.00		
13525	Sezerius,	T.L.	430 30.6.	20.00		
13593	van der Landen,	R.C.	496 30.6.	20.00		
13830	Boersma,	P.	1214 30.6.	20.00		
13834	Frankfort,	J.	1310 30.6.	20.00		
13987	Leussink,	J.E.	3983 30.6.	20.00		
14271	Ravenschoot,	M.P.	394 30.6.	20.00		
14273	Meijmans,	A.	409 30.6.	20.00		
x 72 Betrag erhalten: Übertrag:				1018.50		

Häftling / gevangene nr. 13325 – J.C. Sluis

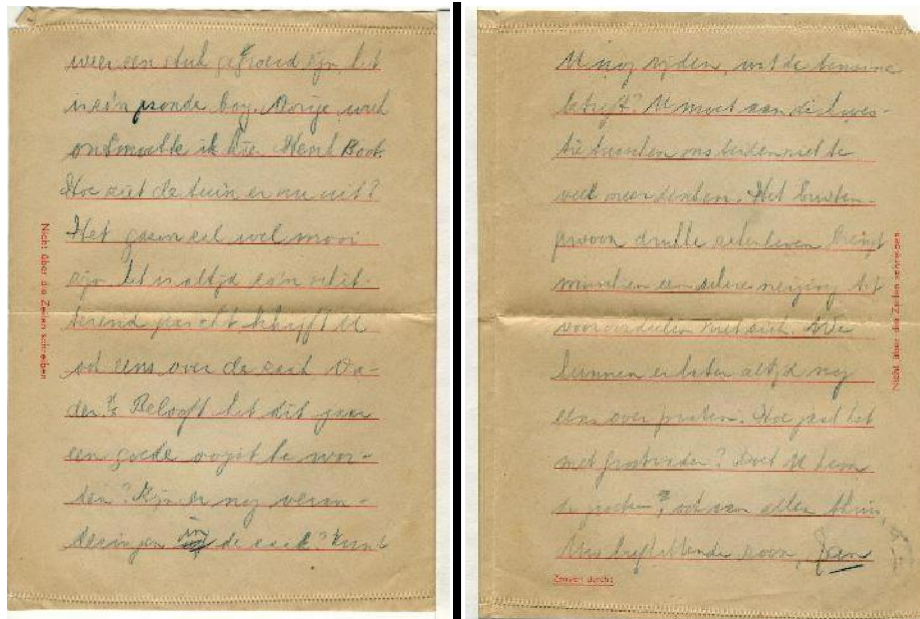
Kampgeld KZ-Amersfoort

Brief van Jan C. Sluis – Block 4 – nr. 13325 // 20 juli 1944 postzegel stempel.

pagina 1: "Geliefde ouders, gelukkig kan ik nu schrijven dat ik weer helemaal gezond ben. Hopelijk is dat met U allen ook zoo. Hoe gaat het met de kleine Henk?¹⁰ Zegt u maar dat ome Jan iets voor hem mee zal brengen als hij terugkomt Hij zal wel"....

¹⁰ Henk Vel (14-01-1942); zoon van Henk Vel en Mary Sluis (half-zuster van Jan C. Sluis); familieboek "Mary Sluis, van Chicago tot Koudekerke, 1913 -1989"; Willemien en Jacqueline Vel, feb. 2013; p. 23.

Brief van Jan C. Sluis – Block4 – nr. 13325 // datum postzegel stempel?

pagina 2: ... "weer een stuk gegroeid zijn, zo'n gezonde boy. Vorige week ontmoette ik hier Henk Boot. Hoe ziet de tuin eruit? Het gazon zal wel mooi zijn. Het is altijd zo'n schitterend gezicht. Schrijft u ook eens over de zaak (Gebroeders Sluis) vader. Belooft het dit jaar een goede oogst te worden? Zijn er nog veranderingen in de zaak? Kunt"...

pagina 3: ..."U nog rijden wat benzine betreft? U moet aan de kwestie tussen ons beiden niet teveel meer denken. Het buitengewoon drukke overleven brengt misschien een andere neiging tot vooroordelen met zich. We kunnen er later altijd nog eens over praten. Hoe gaat het met grootvader? Doet U hem de groeten, ook aan allen thuis, Uw liefhebbende zoon, Jan".

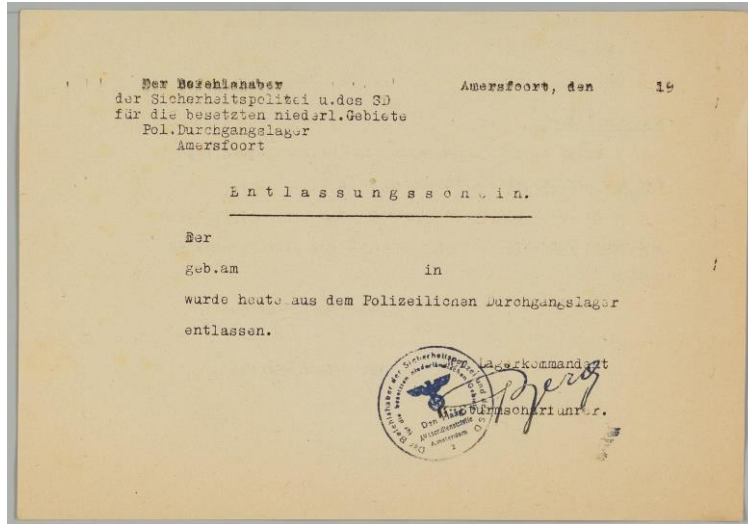
13325 | Name: Sluis | Vorname: Jan C. | Geboortstag: 20 | Geboortsort: 1700

Einlieferung: 7.6.44 | Entlassung: | Grösse: | Einlieferungsgewicht (bekleidet) kg: 140,26

Krankengeschichte und Einlieferungsbefund		Krankmeldungen							
DIAGNOSE ENZ:	THERAPIE:	D	M	A	K. B.	M	A	Befund	A
19/7 Pox. 3/4	27/7 MgSO ₄	7/6	7 ⁶	7 ⁷	27/7	7 ⁹	9 ⁸		
22/7 dänlich	~~2 c.o.t.~~	8/6	8 ⁶	8 ⁷					
23/7 ver.	23/7 ilen;	9/6	9 ³	6 ⁶					
25/7 grip. conj. str.: dubla.	25/7 3x sap.	10/6	6 ⁹	7 ²					
27/7 lichte angina	27/7 MgSO ₄	11/6	6 ⁹	6 ⁸					
27/7 thorax pa	27/7 3x sap.	12/6	X	7 ³					
		24/7	11/7	5 ⁹					
		17/7	7 ⁹	9 ⁴					
		20/7	9 ⁷	7 ⁴					

KZ- Amersfoort - J.C. Sluis - ziekenbarak opname d.d. 7 juni en medische hulpverlening in juli 1944

Door tyfus en difterie was zijn algehele lichamelijke conditie uitermate broos. Toch was hij op 11 juni al koortsvrij en werd op 14 juni uit de ziekenbarak ontslagen. Tussen 24 juni en 27 juni 1944 verbleef hij wederom in deze barak met diarreeklachten en griep waarbij hij driemaal daags 3 Aspirines kreeg. Op 27 juli 1944 werd hij wederom ontslagen uit de ziekenbarak, en misschien zelfs wel in die erbarmelijke fysieke gesteldheid buiten de poort gezet.

In die uitermate slechte fysieke conditie zocht hij hulp bij omwonenden van het KZ. *“Hij vertelde mij dat hij direct naar een boerderij ging en daarna naar elders werd gebracht. Mogelijk voor een medische behandeling of naar een tussenstation”,* mailt zijn zoon Paul Sluis. *“Op de één of andere manier stelde men zijn familie in kennis. Waarschijnlijk vergde zijn herstel enige weken.”* *“Het lijkt erop dat mijn vader na zijn vrijlating een beetje rondzwierf”,* zo meent zijn zoon Paul Sluis. *“Hij zou van de plek zijn gekropen waar de Duitsers hem achterlieten. Hij ging waarschijnlijk naar de eerste boerderij die hij kon bereiken en werd van daaruit elders heen gebracht. Misschien kreeg hij ergens een medische behandeling in een ziekenhuis, kliniek of door een gewone arts, maar dit is onzeker”.*

“O.J. (oom Jan C. Sluis) is op een onbegrijpelijke manier, toen hij doodziek was, uit het concentratiekamp Amersfoort gezet”, zo schreef zijn eigen vrouw Cor Pieterse in een brief. *“Hij is toen naar een vertegenwoordiger van ‘de Zaak’ gegaan, zei hij, en daar is hij wat opgeknapt. Ik wist daar niets van, toen ik op verzoek van Huug, die in Zwolle ondergedoken had gezeten, (de Duitsers hadden hem bij de razzia niet gevonden), een koffer ging halen in Werkendam. Ik ging toen ook even bij Karels’ ouders aan, en daar verscheen O.J. toen ook plotseling!*

*Omdat hij toen eigenlijk niet goed wist, waar hij heen moest, heb ik hem maar meegenomen naar R’dam en een paar dagen later zat hij bij Huug op de boerderij in Nieuwerkerk. (in de marge: Huug had mij geschreven, of ik niet een onderduikadres voor hem wist, want hij was bij zijn zus en zijn zwager, een dominee, was vreselijk bang. Hij is toen een paar dagen bij ons in R’dam geweest, voor Molly hem d.m.v. de L.O. een goed onderduikadres had bezorgd)”*¹¹

Met name de "dolle Dinsdag"-correlatie sluit mooi aan bij de beslissing van mijn vader om met Huug naar het zuiden te gaan, zo meent zijn zoon Paul Sluis. *“Ik begrijp de grote verwachting die hij over de bevrijding koesterde, maar ook de enorme teleurstelling toen die niet uitkwam. Daarom besloten Huug en mijn vader om naar het bevrijde deel van Nederland*

¹¹ *Uitgeschreven brief kopie van 20 maart 1997 door zijn echtgenote mevr. Cornelia Sluis-Pieterse (vrouw van Jan C. Sluis) aan J.J. Sluis nichtje van Jan C. Sluis. (privé bezit). Origineel overgedragen aan Paul Sluis(zijn zoon); Oakland – USA.*

- *Uit het Rode Kruis Archief weten we dat Jan in Amersfoort wordt vrijgelaten (waarschijnlijk vrijgekocht door zijn vader A. Sluis, zaadhandelaar te Enkhuizen), wat door zijn familie in de USA bevestigd wordt. Helaas kennen beide bronnen geen juiste datum, net zo min als het Archief Arolsen. 'Het geheim van deBiesbosch in de Tweede Wereldoorlog' - van onderduiker tot partizaan - pag. 19 en 33 t/m 36, auteur Bas Zijlman.*

te reizen. Hij had immers voorspeld dat de Duitsers van de Rijn een front zouden maken. Zij zwierven dus waarschijnlijk op fietsen of misschien ook wel te voet. Daarbij zijn zij op een bepaald moment aangeland bij een boerderij, die door de Duitse Wehrmacht was bevoorrad".

"Mijn vader heeft mij niets verteld aan over zijn arrestatie, zijn gevangenschap in Kamp Amersfoort en de omstandigheden van zijn vrijlating. Wel vertelde hij over de tocht die hij met zijn vriend Huug maakte in de herfst of winter van 1944", herinnert zijn dochter Marianne zich van een gesprek dat zij in 1982 met haar vader heeft gehad. Blijkbaar besloten zij om naar het bevrijde gedeelte van Nederland te lopen. Op de één of andere manier kwamen Jan en Huug op een dijk bij Werkendam terecht, waarna zij door een gasgestookte auto werden opgepikt. Die wagen werd waarschijnlijk bestuurd door iemand van de Ondergrondse, en de bestuurder bood hen aan om hen terug naar Gorinchem te brengen. Zij spraken met hem af dat hij om half 6 zou terugkomen. Om 6 uur was hij er echter nog niet. Dus besloten zij om de veerpont naar Drimmelen te nemen.

Haar vader beschreef de oorlogssituatie: *"In De Peel vond één van de grootste tankoffensieven (bij Overloon) plaats, die tussen 30 september en 18 oktober 1944 werd uitgevochten. Vooral de Canadezen en de Polen hebben Nederland bevrijd. Intussen probeerden wij naar Eindhoven te komen, want dat was al reeds bevrijd. De geallieerde troepen gingen vanuit België, via Nederland richting Duitsland. Er vonden er voortdurend tegenoffensieven plaats. Zo kwam bijvoorbeeld een frontlinie tot stand ten zuiden van Eindhoven, ongeveer parallel aan de Waal. Er vonden echter geen acties plaats. Wel werden de bewoners geëvacueerd. Wij liepen vanaf Drimmelen door dit verlaten gebied. Wel werden er boten aangevallen door vliegtuigen. Ook wij moesten dekking zoeken achter een dijk toen Amerikaanse Mustangs ons beschoten. Sint Oedenrode was door de Duitsers verlaten en de bewoners waren ook weg. Wij bivakkeerden in een boerderij waarvan wij dachten dat die door de Duitsers was verlaten. We vonden soldatenkleding, laarzen en voedsel, zoals knäckebröd".* Jan maakte hier een grapje bij en deed alsof hij het knäckebröd in een reclameboodschap aanpreef: *"Kamerade, kennst du Knäckebröd?"* Hij beschreef het pakje dat zij vonden en suggereerde dat er na de oorlog een markt voor knäckebröd kon worden gecreëerd. Buiten het huis vonden zij een tot de rand gevuld vaatje gin dat zij niet hebben aangesproken. *"Naast de boerderij stond een kanon in een greppel van de boomgaard. De boerderij had een grote open haard in het midden. Er was geen echte zoldering, alleen maar voor een deel, die een rieten dak en een hooizolder had. Het vee stond bij slecht weer in de boerderij. Wij aten gestampte aardappels en appels, hete bliksem dus en aten er heerlijk van. Daarbij sliepen wij in het hooi, wat heel lekker lag. Wij stonden op en maakten vuur. Er waren geen burgers in het gebied aanwezig. Maar het bleek dat wij ons hadden vergist in de positie van de frontlinie en zagen plotseling 20 Duitse soldaten op die boerderij af komen. Eén van hen kreeg de opdracht om ons neer te schieten. We moesten weglopen, wat we deden, en verwachtten dat we ieder moment konden worden doodgeschoten. Ik was hier zo zeker van dat dat ik een tinteling tussen mijn schouderbladen voelde toen ik wegliep. Ik wist zeker dat ik was geraakt. Ik durfde niet om te kijken. Maar de Duitse soldaat riep dat we zo hard mogelijk moesten wegrennen en schoot in de lucht of op de grond".* Ook beschrijft Jan hoe zij aan de andere kant van de frontlinie terecht zijn gekomen, nadat iemand uit de stad hen had meegenomen. *Zij verbleven daar tot de frontlinie naar de andere kant van de straat was opgeschoven".*

Losgeld betaald?

De vader van Jan C. Sluis was vrij bemiddeld, als directeur van zaadhandel 'Gebroeders Sluis' in Enkhuizen. *"Hij kocht zijn zoon snel vrij. Volgens overlevering kon of wilde hij Jans vriend Karel van Hartingsvelt niet vrijkopen. Die bleef in het gevangenkamp zitten".* De vrijkopingskwestie is omstreden en heeft lang in de familie gespeeld. Want waarom betaalde vader Sluis niet tevens het losgeld om Karel van Hartingsvelt vrij te kopen?

Jacob Sluis Jacobsz. directeur Gebroeders Sluis. 1919 – 1952

Jan C. heeft zelf zijn hele leven met deze vraag geworsteld. *“Het is erg aannemelijk dat Jacob Sluis, zijn vader, zijn zoon heeft vrijgekocht”*, vervolgt zijn zoon Paul. Zelf probeerde mijn eigen vader met zijn vader (mijn opa dus) erover te praten, maar die hulde zich in stilzwijgen. *“Toch lijken er vrij plausibele verklaringen voor te zijn”*. Andere mogelijkheden zouden kunnen zijn, dat Jan’s vader, Jacob Sluis, bij mogelijke onderhandelingen over de vrijlating van Jan C. bij de Duitse bezetter heeft aangevoerd dat zijn bedrijf voor Duitsland ‘essentiële goederen’ – namelijk groentezaden – produceerde en dat zijn zoons (Simon en ook Jan C.) daarbij onmisbaar zouden zijn. Ook zou zijn financiële draagkracht en Amerikaanse manier van zakendoen hier van belang kunnen zijn geweest.¹² Klaarblijkelijk vonden de omgekochte superieuren en bewakers het beter om het dossier van Jan C. te vernietigen. Daardoor was op papier de kampadministratie weer geheel in ‘ordning’.

Na de oorlog.

“O.J. is in 1945 nog zéér kort thuis (Enkhuizen) geweest”, volgens zijn vrouw Cor Sluis-Pieterse. “Maar het ging niet meer en is hij met Huug in Amsterdam gaan wonen en werken, tot hij naar West-Indië ging met Huug. Ik zag hem toen vrij geregeld. Veel mensen uit het verzet waren al gauw gedesillusioneerd en de V.S. leek meer vrijheid te bieden. Er zijn veel mensen, die na de oorlog niets meer te maken wilden hebben met al die herdenkingen, omdat er o.a. zoveel “verkeerden” bij waren gekomen”.

---

¹² *Jacob Sluis (1888 – 1952) verbleef tussen 1908 en 1919 in Chicago om daar de ‘Sluis Seed Store’ te beheren. Hij keerde na het overlijden in 1917 van zijn vader Joost Sluis terug naar Nederland in 1919 om het bedrijf ‘Gebroeders Sluis’ te gaan leiden. Zie: Sluis, S.J.; “Het Westfriese geslacht Sluis”; Heiloo 1994; familieboek; ISBN 9064551901; p. 267 - 284.*

Jan Sluis (rechtsboven); links naast hem Tip Bianchi; onder hem Gerrit van Rijswijk ('Den Dikken') Joke Lenssen en Herman van der Linden (rechtsonder); Huug (rechts in het midden - boven Herman). De bruiloft van Joke en Herman te Made op vrijdag 9 februari 1945. (foto via dochter Jan C. Sluis dd. 02-04-2023).

Na de bevrijding in mei 1945 werkte hij in verschillende functies in Nederland. In april 1948 emigreert hij naar Curaçao, waar hij een paspoort voor de VS verkrijgt. In 1950 trouwt hij met mevr. Cor Pieterse, die hij vanuit zijn onderduiktijd in Delft in 1943 heeft leren kennen. In dat jaar trad hij in dienst als assistent-manager voor twee kleine winkels van de Northern Commercial Company in Tanana en daarna in McGrath in Alaska, een handelsmaatschappij gericht op goederen distributie aan Alaska. Vervolgens verhuisde hij naar Mount Vernon en vervolgens Denver in Colorado. Tenslotte woonde hij in Loma Linda in Californië tot aan zijn overlijden in 1990. Hij is geëerd met het Herdenkingskruis.

31-1-1990
 Op 12 december onverwacht overleden onze geliefde broer, zwager en oom
Jan Cornelis Sluis
 echtgenoot van Cornelia Pieterse
 * Enkhuizen, 22-2-1924
 † Loma Linda, CA. 92354 USA
 11523 Milford Haven Dr.
 Frankfort, Illinois USA:
 Ann Jasinski-Sluis
 Ireneus Jasinski
 Koudekerke, Zld.:
 Henk C. Vel
 Heiloo:
 Simon J. Sluis
 Elly Sluis-van Leeuwen
 Alkmaar:
 K. P. Sluis
 Mineke Sluis-Dragt
 Lichtenvoorde:
 Margriet M. Sluis
 Neven en Nichten

Jan Sluis

Foto 1990

Op 12 september is onverwacht overleden onze geliefde broer, zwager **en** oom

**JAN CORNELIS
SLUIS**

echtgenoot van
CORNELIA
PIETERSE

* **Enkhuizen**

22-2-1924

† Loma Linda, Ca.,
92354, USA

11523

Milford Haven Dr.

Frankfort Illinois

U.S.A.:

Ann Jasinski-Sluis

Ireneus Jasinski

Koudekerke Zld.:

Henk C. Vel

Helloo:

Simon J. **Sluis**

Elly Sluis-

van Leeuwen

Alkmaar:

K. P. **Sluis**

Mineke Sluis-Dragt

Lichtenvoorde:

Margriet M. **Sluis**

Neven **en** Nichten

De Telegraaf // 14-09-1990 // [De Telegraaf » 14 sep 1990 - Art. 564 | Delpher](#)